

Budujmy mądrze

BOGDAN NEY

Wydział Nauk o Ziemi i Nauk Górniczych
Polska Akademia Nauk
bogney@pan.pl

Kierowanie się zasadą zrównoważonego rozwoju zdaje egzamin. Dlatego warto to kontynuować

Przestrzeń geograficzna to środowisko, w którym żyje człowiek. To nie tylko Ziemia, na której mieszka i pracuje. To także atmosfera, którą zanieczyszcza, zasoby podziemne, które eksploatuje, a nawet – od pewnego czasu – przestrzeń kosmiczna. Żyjąc w przestrzeni geograficznej, człowiek świadomie i nieświadomie ją zmienia, kształtuje zgodnie ze swoimi potrzebami. Dobre gospodarowanie tą przestrzenią to sztuka, której wciąż się uczymy.

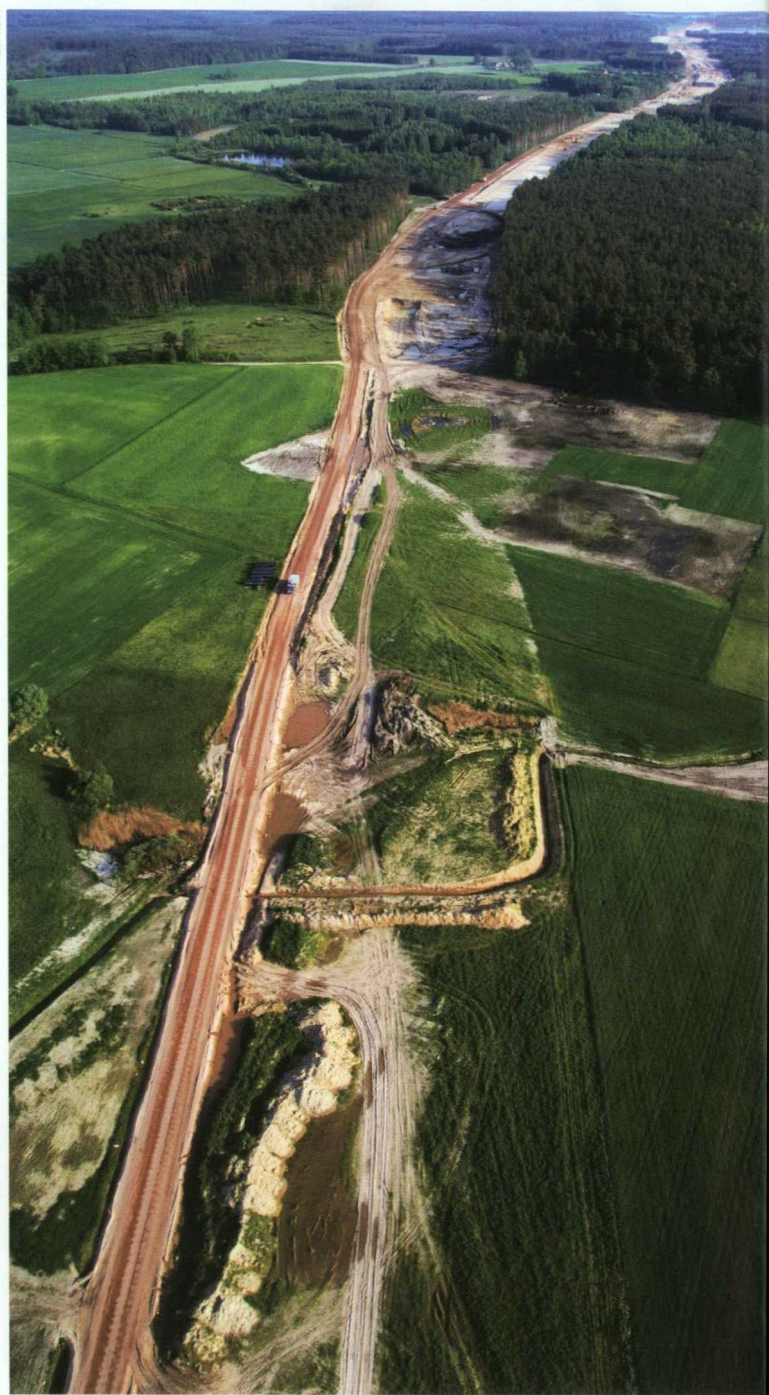
Środowisko przyrodnicze znajduje się pod przemożnym wpływem człowieka, który użytkując je, ingeruje w różnym stopniu w jego stan ilościowy i jakościowy. Epoka przemysłowa doprowadziła do drastycznego wyniszczenia tego środowiska, choć przyniosła oczywiście wiele korzyści w sferze technologicznej i cywilizacyjnej. Od połowy ubiegłego stulecia zdecydowanie nasiliły się dążenia do zmiany stosunku człowieka wobec środowiska przyrodniczego, popierane coraz trafniejszym i pełniejszym naukowym rozpoznaniem wpływów działalności gospodarczej, w szczególności przemysłowej, transportowej i komunalnej na to środowisko.

Ład krajobrazu

W 1992 roku na Szczycie Ziemi w Rio de Janeiro ogłoszono oficjalnie doktrynę zrównoważonego rozwoju (*sustainable development*), w 1997 roku protokół z Kioto wprowadził pionierską procedurę handlu niewykorzystanymi limitami emisji zanieczyszczeń, a w 2002 roku kolejny szczyt w Johannesburgu ocenił skutki decyzji pierwszego szczytu sprzed dekady i potwierdził słuszność polityki równoważenia rozwoju. Istotą tej doktryny jest uzgadnianie i realizacja kompromisu pomiędzy wymaganiami rozwoju gospodarczego, ochrony środowiska przyrodniczego oraz dobra przyszłych pokoleń mieszkańców Ziemi.

Ważnym warunkiem i równocześnie czynnikiem zrównoważonego rozwoju jest ład przestrzenny. Oznacza on takie wzajemne skomponowanie przestrzenne dzieł człowieka i elementów naturalnych, by zapewnić racjo-

East News



Planowanie inwestycji liniowych, takich jak drogi i koleje, jest trudne, bo musi godzić interesy lokalnych społeczności, transportu i ochrony środowiska

nalność ich użytkowania, eliminację konfliktu interesów, optymalne powiązanie komunikacyjno-transportowe, optymalne wyposażenie w infrastrukturę techniczną (wodno-kanalizacyjną, energetyczną, telekomunikacyjną), minimalizację niekorzystnego wpływu na środowisko przyrodnicze oraz dostosowanie architektury i lokalizacji obiektów budowlanych do istniejącego krajobrazu. Ład przestrzenny stabilizuje rynek nieruchomości i racjonalnie koncentruje nową zabudowę na terenach już uzbrojonych technicznie. Ład przestrzenny jest walorem konkurencyjnym obszarów, na których jest tworzony i utrzymywany.

Badania naukowe i codzienna praktyka pokazują, że kompromis zwykle jest niełatwy. Dobrym przykładem jest kwestia powodzi. Z jednej strony są ludzie, którzy chcą mieszkać nad rzeką, oraz przemysł i rolnictwo, którym woda jest niezbędna do produkcji. Z drugiej strony jest okresowo przybierająca rzeka i jej dzika przyroda. Jeśli chcemy ochronić przyrodę i uniknąć powodzi, a jednocześnie być w stanie sprawnie funkcjonować w naszej cywilizacji, musimy wykluczyć tereny zalewowe z planu zabudowy. Optymalny wybór terenów pod zabudowę i do pozostawienia odłogiem wymaga zaś dokładnego rozpoznania sytuacji za pomocą badań naukowych.

Spójna strategia

Unia Europejska, oprócz wielu innych wspólnych polityk, prowadzi także politykę spójności przestrzennej. Polityka przestrzennego rozwoju Polski musi być prowadzona zgodnie z tą strategią europejską. Wyrazem tej tendencji jest opracowywana obecnie koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju (KPZK) na lata 2008–2033, która ma być gotowa do połowy 2008 roku. Pracuje nad nią Ministerstwo Rozwoju Regionalnego z udziałem przedstawicieli innych kompetentnych resortów, a także pracowników naukowych, między innymi z placówek oraz komitetów problemowych i naukowych Polskiej Akademii Nauk.

Głównym instrumentem polityki przestrzennego rozwoju kraju jest prawo powszechne, natomiast na niższych szczeblach podziału administracyjnego uzupełniają ten instrument uchwały samorządowych władz publicznych mające charakter prawa miejscowego i regionalnego. Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN obradował nad doskonaleniem tego prawa 24 i 25 kwietnia 2007 roku (konferencja pt. *Rola polskiej przestrzeni w integrującej się Europie*). Na sesji plenarnej Zgromadzenie Ogólne uzgodniło oficjalne stanowisko Polskiej Akademii Nauk w sprawie polityki kształtowania przestrzennego rozwoju kraju.

Apelujemy do władz publicznych o prowadzenie konsekwentnej, długofalowej polityki zrównoważonego rozwoju Polski w koordynacji z Unią Europejską, o stanowienie takiego prawa, które będzie skutecznie sprzyjać two-

Krzysztof Szalkowski/Agencja Gazeta



Nadmiernie uregulowane rzeki powodują katastrofalne powodzie. Sytuację tę może zmienić wykluczenie naturalnych terenów zalewowych z planu zabudowy

zeniu i utrzymywaniu ładu przestrzennego przy jak najlepszym wykorzystaniu środków UE, o kształtowanie racjonalnych zachowań społeczności lokalnych wobec konfliktów interesów związanych z lokalizacją inwestycji, zwłaszcza liniowych (drogi, koleje) oraz o wprowadzanie do praktyki gospodarki przestrzennej nowoczesnych, ziformatyzowanych metod i technik planowania oraz monitoringu rozwoju przestrzennego. Podkreślamy jednocześnie nieodzowną rolę nauki, zwłaszcza badań podstawowych, w racjonalnym gospodarowaniu przestrzenią. ■

Chcesz wiedzieć więcej?

http://www.pan.pl/images/stories/pliki/wydarzenia/2007/06/stanowisko_210607.pdf